

Því úrskurðast:

Hin umbeðna gerð skal fram fara til tryggingar greiðslu kr. 64.500.00 auk vaxta, málskostnaðar og alls annars kostnaðar, allt á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Málskostnaður fellur niður.

Miðvikudaginn 3. júní 1964.

Nr. 167/1962. **K** (Páll S. Pálsson hrl.)

gegn

M (Þorvaldur Lúðvíksson hrl.).

Dómendur:

hæstaréttardómararnir Þórður Eyjólfsson, Gizur Bergsteinsson og Jónatan Hallvarðsson og prófessorarnir Magnús P. Torfason og Theodór B. Lindal.

Barnsfaðernismál.

Dómur Hæstaréttar.

Jón S. Magnússon, fulltrúi sýslumanns í Snæfellsnes- og Hnappadalssýslu, hefur kveðið upp hinn áfrýjaða dóm.

Áfrýjandi hefur að fengnu áfrýjunarleyfi, dags. 27. nóvember 1962, og gjafsóknarleyfi, dags. sama dag, áfrýjað máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 29. nóvember 1962. Krefst hún þess aðallega, að stefndi verði dæmdur faðir barns hennar, X, er hún ól 15. júlí 1958, og dæmt skylt að greiða henni fæðingarstyrk, barnsfararkostnað, almennt tryggingariðgjald fyrir árið 1958 og meðlag með barninu frá fæðingu þess til fullnaðs 16 ára aldurs, allt eftir úrskurði valdsmanns. Til vara krefst áfrýjandi þess, að úrslit málsins verði látin velta á fyllingareiði hennar. Þá krefst hún og málskostnaðar úr hendi stefnda í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og málið væri ekki gjafsóknarmál.

Stefndi krefst aðallega staðfestingar hins áfrýjaða dóms, en til vara, að úrslit málsins verði látin velta á synjunar-

eiði hans. Þá krefst hann og málskostnaðar fyrir Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Eftir uppsögu héraðsdóms hafa verið háð framhaldspróf í málinu og blóðrannsóknir framkvæmdar á áfrýjanda og barni hennar, X.

Í héraðsdómi er rakið vætti A, sem var sambýliskona áfrýjanda. T, sem greindur er í framburði hennar, hefur komið fyrir dóm. Kveðst hann hafa dvalizt á haustið 1957 og telur sig hafa kynnt áfrýjanda, en neitar því ákveðið, að hann hafi haft samfarir við hana. Í framburði A er þess einnig getið, að haustið 1957 hafi verið kunningsskapur með áfrýjanda og R. Dvelst R þessi erlendis, og hefur ekki tekizt að afla skýrslu hans fyrir dómi.

Samkvæmt vottorði Rannsóknarstofu háskólans, dags. 28. maí 1959, sem getið er í héraðsdómi, var barn áfrýjanda talið hafa blóðeiginleika A_2 . Eftir að sama rannsóknarstofa hafði framkvæmt blóðrannsókn á foreldrum stefnda, lýsti forstöðumaður hennar því í vottorði, dags. 27. október 1959, að öll afkvæmi stefnda hljóti að fá frá honum annaðhvort eiginleikann A_1 eða O, en geti ekki fengið A_2 . Geti stefndi því ekki, sé hann rétt feðraður, verið faðir að barni áfrýjanda.

Eftir að héraðsdómur gekk, framkvæmdi forstöðumaður Blóðbankans blóðrannsókn á áfrýjanda og barni hennar, X. Samkvæmt vottorði hans, dags. 19. nóvember 1962, varð niðurstaðan þessi:

Áfrýjandi	O	N	Rh DC/ce
Barnið	A_1	MN	Rh DC/ce

Þar sem framangreindar blóðrannsóknir greindi á um blóðeiginleika barnsins, var að tilhlutan Hæstaréttar látin fara fram ný blóðrannsókn á því, sem framkvæmd var sameiginlega af Niels Dungel, forstöðumanni Rannsóknarstofu háskólans, og Valtý Bjarnasyni, forstöðumanni Blóðbankans. Notuðu þeir við rannsóknina þrjár tegundir blóðvatns frá þremur mismunandi framleiðendum, þ. e. P. H. Andersen í Kaupmannahöfn, Ortho Pharmaceutical Corporation í Bandaríkjunum og Wiener Serum Laboratory í Banda-

rikjunum. Greina forstöðumennirnir frá niðurstöðum rannsóknarinnar í bréfum til lögmanns áfrýjanda, dags. 28. maí og 18. júní 1963. Í bréfinu frá 18. júní 1963 segir m. a.: „Blóðkorn X gefa ekki svar með Anti- A_1 -serum . . . frá yfirlækni P. H. Andersen í Khöfn . . . Með Ortho-serum fékkst dauf agglutination í saltvatni, en nokkru greinilegri í eigin-serum. Í serum Wiener fékkst greinilegri agglutination í saltvatni og enn greinilegri í eigin-serum“. Þá segir enn fremur í sama bréfi: „Valtýr Bjarnason hallast frekar að þeim möguleika, að blóðkorn drengsins, X, innihaldi eitthvað A_1 , sennilega óþroskað. Niels Dungal telur líklegra, að meira mark sé takandi á danska seruminu, sem var pantað sérstaklega til þessarar rannsóknar og gefur ekkert svar fyrir A_1 — og að drengurinn sé A_2 . Hins vegar telur hann ekki útilokað, að þarna geti verið um eitt-hvað óþroskað A_1 að ræða.“

Forstöðumaður Blóðbankans hefur í bréfi til lögmanns áfrýjanda, dags. 26. apríl 1964, lýst því, að hann hafi við rannsókn sína hinn 19. nóvember 1962 notað blóðvatn frá Ortho Pharmaceutical Corporation, sem hann telji mjög öruggt. Við hina sameiginlegu rannsókn 28. maí 1963 hafi verið notaðar þær þrjár tegundir blóðvatns, sem fyrr greinir. Þá segir í bréfinu: „Í bæði skiptin, sem þessi rannsókn var gerð, gaf sera frá Ortho þá svörun, að barnið væri A_1 , einnig sera frá Wiener, sem notað var í seinni rannsókninni, en sú svörun var enn greinilegri.“

Í bréfi okkar frá 18.6. 1963 er þannig að orði komizt, að ég hallist frekar að þeim möguleika, að barnið sé A_1 . Þetta er of óákveðið til orða tekið, því framannefndar rannsóknir með sera frá Ortho og Wiener gefa þá niðurstöðu, að barnið sé í blóðflokki A_1 , og verður það þess vegna mín niðurstaða.“

Samkvæmt því, sem hér að framan hefur verið rakið, útilokar blóðrannsókn ekki stefnda frá því að geta verið faðir barnsins.

Í héraðsdómi er lýst dvöl áfrýjanda og stefnda í íbúð að kvöldi 17. nóvember og aðfaranótt 18. nóvember

1957. Stefndi neitar því að vísu, að hann hafi þá haft samfarir við áfrýjanda, en viðurkennir, að þegar þau voru orðin tvö eftir í íbúðinni, hafi þau verið í sæng saman. Er þetta til styrktar framburði áfrýjanda. Og þar sem barnið kann tímans vegna samkvæmt ályktun Læknaráðs að hafa verið getið við samfarir í umrætt skipti, ber með skirskotun til 213. gr. laga nr. 85/1936 að láta úrslit málsins velta á fyllingareiði áfrýjanda. Þegar litið er til þess, að aðeins liðu 239 dagar frá því, að samfundum þeirra áfrýjanda og stefnda sleit aðfaranótt 18. nóvember 1957 og þar til barnið fæddist fullburða, og svo þess, að leiddur er í ljós kunningsskapur áfrýjanda og N í lok ágúst eða byrjun september 1957, þá þykir rétt að láta eiðstafinn taka til þess, að áfrýjandi hafi haft samfarir við stefnda einan manna á mögulegum getnaðartíma barnsins fram til 18. nóvember 1957.

Samkvæmt framansögðu verða málsúrslit þau, að vinni áfrýjandi á löglegu varnarþingi eið að því innan tveggja mánaða frá birtingu dóms þessa, að hún hafi ekki á tímabilinu frá og með 29. ágúst 1957 til og með 18. nóvember 1957 haft holdlegar samfarir við aðra menn en stefnda, þá skal telja hann föður að barni hennar, X, fæddum 15. júlí 1958. Þá greiði stefndi áfrýjanda fæðingarstyrk, barnsfararkostnað, almennt tryggingariðgjald fyrir árið 1958 og meðlag með barninu frá fæðingu þess til fullnaðs 16 ára aldurs, allt eftir úrskurði valdsmanns. En verði áfrýjanda eiðfall, skal stefndi vera sýkn af kröfum hennar.

Gjafsóknarkostnaður áfrýjanda í héraði, sbr. 215. gr. laga nr. 85/1936, og hér fyrir dómi greiðist úr ríkissjóði, þar með talin laun málflutningsmanns áfrýjanda í Hæstarétti, kr. 18.000.00. Að öðru leyti falli málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti niður.

Dómsorð:

Vinni áfrýjandi, K, eið að því á löglegu varnarþingi innan tveggja mánaða frá birtingu dóms þessa, að hún hafi ekki á tímabilinu frá og með 29. ágúst

1957 til og með 18. nóvember 1957 haft holdlegar samfarir við aðra menn en stefnda, M, þá skal telja hann föður að barni hennar, X, fæddum 15. júlí 1958. Þá skal og stefndi greiða áfrýjanda fæðingarstyrk, barnsfararkostnað, almennt tryggingariðgjald fyrir árið 1958 og meðlag með barninu X frá fæðingu hans til fullnaðs 16 ára aldurs, allt eftir úrskurði valdsmanns.

Verði áfrýjanda eiðfall, skal stefndi vera sýkn af kröfum hennar.

Gjafsóknarkostnaður áfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti greiðist úr ríkissjóði, þar með talin laun málflutningsmanns áfrýjanda fyrir Hæstarétti, Páls S. Pálssonar hæstaréttarlögmanns, kr. 18.000.00. Að öðru leyti fellur málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti niður.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur aukadóms Snæfellsnes- og Hnappadalssýslu 30. maí 1963.

Þann 15. júlí 1958 ól ógift stúlka, K,,, sóknaraðili máls þessa, óskilgetið sveinbarn, sem samkvæmt vottorði ljósmóður var 3500 gr. að þyngd og 50 cm að lengd.

Sóknaraðili lýsti föður að barni sínu M. Hann hefur eigi viljað kannast við faðernið.

Sóknaraðili hefur því höfðað mál þetta gegn varnaraðilja, M, og krafist þess, að hann verði dæmdur faðir barnsins svo og til að greiða henni fæðingarstyrk, barnsfararkostnað, almennt tryggingariðgjald fyrir árið 1958 og meðlag með barninu frá fæðingu þess til fullnaðs 16 ára aldurs þess, allt eftir úrskurði valdsmanns. Þá hefur sóknaraðili krafist þess, að varnaraðili verði dæmdur til að greiða allan kostnað málsins.

Varnaraðili hefur krafist sýknu, en til vara, að honum verði dæmdur synjunareiður. Þá hefur varnaraðili krafist málskostnaðar úr hendi sóknaraðilja.

Sóknaraðili segist hafa þekkt varnaraðilja frá því í byrjun árs 1957. Í nóvember 1957 kveðst hún hafa farið að kvöldi

til með vinkonu sinni, A, heim til varnaraðilja, sem þá bjó hjá B Heima hjá varnaraðilja var þá C,, og höfðu þeir áfengi um hönd. Neyttu þær stöllur áfengis með þeim félögum, og kveðst sóknaraðili hafa orðið ölvuð um kvöldið. Þegar líða tók á kvöldið, fóru varnaraðili og A inn í svefnherbergi, og skömmu síðar fór C burtu. Áður hafði sóknaraðilja orðið illt og hafði kastað upp og lagt sig á legubekk í herbergi inn af eldhúsi. Þegar C fór, slökkti hann öll ljós í húsinu. Kveðst sóknaraðili ekki hafa vitað fyrir en varnaraðili stóð yfir henni og spurði, hvort hann ætti ekki að koma með teppi og breiða ofan á hana. Vildi hún þá fara heim, en varnaraðili bað hana að fara inn í annað herbergi, og gerði hún það. Þar lagðist hún fyrir á legubekk, og breiddi varnaraðili yfir hana teppi. Spurði hún þá, hvar A væri, og sagði varnaraðili, að hún væri inni í svefnherbergi. Var þá kveikt ljós í forstofunni, og fór varnaraðili þá fram. Hann kom aftur eftir góða stund, sagði, að A væri farin, og bað sóknaraðilja að koma inn í svefnherbergi, en hún kvaðst þá ætla að fara heim. Hefði varnaraðili þá hálf-dregið sig inn í svefnherbergi, en áður höfðu þau verið að kyssast. Sóknaraðili settist á hjónarúmið, og varnaraðili ýtti henni upp í, færði hana úr nærbuxunum, þrátt fyrir mótspyrnu af hennar hálfu, afklæddist og hafði síðan samfarir við hana, þó að hún í fyrstu reyndi að koma í veg fyrir það. Telur hún, að varnaraðili hafi felld sæði til hennar, og segir samfarirnar hafa verið fullkomnar.

Sóknaraðili kveðst ekki hafa haft samfarir við nokkurn annan karlmann þetta haust. Hún kveðst ekki muna, hvenær hún hafði síðast á klæðum fyrir 17. nóvember 1957, en segir, að í desember s. á. hafi sig farið að gruna, að ekki væri allt með felldu, þar sem hún fór ekki á „túr“. Þann 8. febrúar næstan á eftir segir hún, að héraðslæknirinn hafi skoðað sig og sagt sér, að hún væri komin á þriðja mánuð. Sóknaraðili hefur viðurkennt, að N nokkur hafi verið hjá sér í herbergi hennar eftir dansleik og fram eftir nóttu. Hafi þau farið undir sæng, hún farið úr pilsí og hann verið á nærklæðum, en þau hafi ekki haft samfarir saman. A, vinkona hennar, sem áður er getið, var ekki heima þessa nótt, en þær bjuggu saman í herbergi.

Varnaraðili skýrir svo frá, að umræddir atburðir hafi átt sér stað sunnudagskvöldið 17. eða 24. nóvember 1957, en þenna dag hafi strandferðaskipið Esja komið að norðan Hann segir, að sóknaraðili og A, vinkona hennar, hafi komið heim til sín

þetta kvöld. C var þar staddur. Voru þeir með áfengi, og neyttu þau þess öll. Varnaraðili hafði átt vingott við A, og höfðu þau oft haft samfarir saman. Höfðu þau samfarir þetta kvöld í hjónaherbergi B, sem ekki var í bænum um þessar mundir. Sóknaraðili og C voru frammi í eldhúsi, þegar þau A fóru inn í svefnherbergið. Dvaldist þeim þar í 2—3 tíma. Síðan fylgdi varnaraðili A heim, en þegar hann kom aftur, var C farinn, en sóknaraðili sofandi í herbergi varnaraðilja. Kveðst hann hafa vakið hana, talað við hana góða stund, látið vel að henni og kysst hana, en ekki haft við hana samfarir. Segist hann hafa farið með henni inn í svefnherbergi B, og hafi þau lagt sig í hjónarúmið, en ekki haft samfarir saman. Segir hann, að sér hafi ekki dottið í hug að hafa samfarir við sóknaraðilja þetta kvöld. Síðan hafi sóknaraðili farið heim.

Við sampröfun um þetta atriði náðist ekki samræmi í framburðum aðiljanna.

Þá bendir varnaraðili á, að sóknaraðili hafi verið tvær nætur í herbergi R, sem bjó í næsta herbergi við þær A Enn fremur, að sóknaraðili hafi verið mikið með S haustið 1957. Kvöld eitt kveðst varnaraðili hafa komið með A að herbergi hennar læstu. Hafi sóknaraðili þá verið þar inni með einhverjum manni og þau A þá snúið frá. Varnaraðili neitar því eindregið að hafa nokkurn tíma haft samfarir við sóknaraðilja.

Vitni hafa komið fyrir dóm í máli þessu.

C kveðst hafa verið með málsaðiljum í íbúð B sunnudagskvöld eitt í nóvember 1957. Neyttu þau öll áfengis, sem hann hafði fengið með skipsferð þenna dag. Þau voru öll í eldhúsinu, og telur hann sennilegt, að varnaraðili og A hafi farið frá þeim K. Hann kveðst hafa vitað, að varnaraðili og A voru saman. Segir hann, að annarri stúlkunni, líklega sóknaraðilja, hafi orðið flökurt og hún kastað upp.

A hafði á leigu herbergi með sóknaraðilja þenna vetur. Segir hún, að varnaraðili hafi oft komið til þeirra í herbergið, en kveðst ekki vita til þess, að hann og sóknaraðili hafi átt vingott saman eða að þau hafi haft samfarir saman. Sunnudag milli 15. og 20. nóvember hafi hún ásamt sóknaraðilja, C og varnaraðilja verið í íbúð B Neyttu þau öll áfengis. Kveðst hún hafa haft samfarir við varnaraðilja þetta kvöld í hjónaherbergi B. Um kl. 4 um nóttina fylgdi varnaraðili henni heim, og höfðu þau haft samfarir rétt áður. Hafi sóknaraðili komið heim ekki löngu á eftir sér. Segir vitnið, að sóknaraðili

hafi sagt sér eftir hófið, að varnaraðili hafi haft samfarir við sig um kvöldið. Sagði vitnið varnaraðilja frá þessu, en hann neitaði því. Þá segir vitnið, að sóknaraðili hafi sagt sér, að hún hafi farið inn í svefnherbergi með varnaraðilja. Þar hafi hann aðeins snert sig, en hún ekki viljað hafa samfarir við hann. Enn fremur segir vitnið, að sóknaraðili hafi verið með nokkrum mönnum þetta haust, og nefnir til R, S, T og N. Hafi sóknaraðili verið tvisvar að næturlagi hjá R í október 1957, en R bjó í næsta herbergi við þær stöllur. Kvöld eitt í sama mánuði kveðst vitnið hafa komið seint heim, og var herbergi þeirra þá læst. Sóknaraðili var þar þá inni með T. Er vitnið kom heim síðar um nóttina, var sóknaraðili ein í herberginu. Þá segist vitnið vita til þess, að sóknaraðili hafi oft verið ein heima með S í október þetta haust, og eitt kvöld hafi þau verið ein í herbergi þeirra

Vitnið S skýrir svo frá, að hann hafi verið haustið 1957. Hann kveðst þekkja sóknaraðilja, en hann hafi aldrei verið einn með henni í herbergi og aldrei haft holdlegar samfarir við hana.

N skýrir svo frá, að hann hafi dvalizt um mánaðarskeið á sumarið 1957 eða frá því í fyrri hluta ágúst og þar til í fyrri hluta september. Hann kveður rétt, sem sóknaraðili segir, að hann hafi farið upp í rúm með henni og undir sæng, en þau hafi ekki haft samfarir saman. Segir hann, að þetta hafi átt sér stað annaðhvort seinast í ágúst eða byrjun september 1957, skömmu áður en hann fór

D, móðir sóknaraðilja, skýrir svo frá, að sóknaraðili hafi sagt sér þann 8. febrúar 1958, að hún væri hrædd um, að hún væri þunguð, og væri það af völdum varnaraðilja. Sama kvöldið fór sóknaraðili til héraðslæknisins og sagði þá móður sinni, að lækningir hefði sagt, að hún væri komin 3 mánuði á leið.

E, héraðslæknir, kom heim til sóknaraðilja, rétt eftir að hún fæddi barn sitt 15. júlí 1958. Hann skoðaði barnið og telur, að það hafi verið fullburða, og merkir það bæði á lengd þess og þyngd, líkhár (tanugo) að mestu horfin, andlitið slétt og búttað, „vernix caseosa“ (fita) á húð eðlileg, hárvöxtur eðlilegur og neglur vel fram vaxnar og eistun bæði niðri.

F, héraðslæknir, hefur gefið álit um líklegan getnaðartíma barnsins. Segir þar:

„Samkvæmt skýrslu héraðslæknis má fullvíst telja, að umrætt barn hafi fæðzt fullburða. Líklegastur getnaðartími

er 270 dögum áður, eða 17. október 1957. 14 daga til eða frá má telja innan eðlilegra takmarka.

Tel, að barnið hafi ekki getað komið undir síðar en á fyrstu dögum nóvembermánaðar 1957. 17. nóvember má með sterk- um líkum telja útilokaðan getnaðartíma barnsins.“

Blóðrannsókn var framkvæmd á málsaðiljum og barni sóknar- aðilja vegna máls þessa, og varð niðurstaðan þessi:

	Aðalfl.	Undirfl.	C	D	E	c
Sóknaraðili	O	N	+	+	÷	+
Barnið	A ₂	MN	+	+	÷	+
Varnaraðili	A ₁	MN	÷	÷	÷	+

Samkvæmt þessari niðurstöðu er ekki unnt að útiloka varnar- aðilja frá faðerninu.

Enn fremur fór fram rannsókn á blóði foreldra varnaraðilja, og í skýrslu um niðurstöður hennar segir svo:

„Í sambandi við barnsfaðernismál, sem lagt hefur verið fyrir Læknaráð, þótti rétt að rannsaka blóð foreldra M, til þess að fá nánari vitneskju um, hvort hann væri A₁A₁, A₁A₂ eða A₁O, þar sem litlar líkur væru til, að hann væri faðirinn, ef marka mátti uppgefinn meðgöngutíma.

Komu foreldrar M því hingað samkvæmt beiðni sýslumanns- ins, og var blóð þeirra beggja rannsakað.

Niðurstaðan varð þessi:

Aðalflokkur:

G	G O
H	H A ₁

M, sonur þessara hjóna, er A₁. Samkvæmt þessari rannsókn hlýt- ur hann að vera A₁ O, en getur ekki verið A₁ A₂, því að til þess þyrfti faðirinn í þessu tilfelli að vera A₂.

Öll afkvæmi M hljóta því að fá frá honum annaðhvort eigin- leikann A₁ eða O, en geta ekki fengið A₂.

Svo framarlega sem M er rétt feðraður, getur hann ekki verið faðir barns K.“

Leitað var umsagnar Læknaráðs í málinu, og segir svo í álitinu þess:

„Málið er lagt fyrir Læknaráð á þá leið, að beiðzt er álits um, hvort barn það, er um ræðir í máli þessu, fætt 15. júlí 1958, geti verið ávöxtur samfara 17. nóvember 1957.

Málið var lagt fyrir réttarmáladeild ráðsins. Afgreiddi deildin

málið með ályktun á fundi 22. september s.l, en samkvæmt kröfu eins lækna ráðsmanns var málið borið undir Læknaráð í heild. Tók ráðið málið til meðferðar á fundi 9. nóvember 1959 og afgreiddi það í einu hljóði með svofelldri

Ályktun:

Frá 17. nóvember til 15. júlí eru 240 dagar. Ósennilegt er, að barn með þeim þroskamerkjum, sem hér um ræðir, fæðist eftir svo stuttan meðgöngutíma.

Samkvæmt töflu Lindners í Málmei ætti þetta þó að geta komið fyrir í um það bil 4 tilfellum af hundraði.“

Samkvæmt vottorði J skipaafgreiðslumanns, var strandferðaskipið Esja á þann 17. nóvember 1957.

Með tilliti til þess, sem hér að framan hefur verið rakið, verður að telja fullsannað, að umgetinn atburður hafi átt sér stað þann 17. nóvember 1957.

Þegar framangreind atriði eru virt, að ósannað er gegn neitun varnaraðilja, að hann hafi nokkurn tíma haft samfarir við sóknaraðilja, og þá ekki þann 17. nóvember 1957, að F héraðslæknir telur, að barnið geti ekki hafa komið undir síðar en á fyrstu dögum nóvembermánaðar 1957, og telur, að með sterkum líkum sé útilokað, að getnaðartími þess geti verið 17. nóvember 1957, að Læknaráð telur ósennilegt, að barn með þeim þroskamerkjum, sem hér um ræðir, fæðist eftir svo stuttan meðgöngutíma, og að ekkert það hefur komið fram í málinu, er bendir til þess, að varnaraðili sé ekki rétt feðraður, verður niðurstaða dómsins sú, að varnaraðili, M, skal vera sýkn af öllum kröfum sóknaraðilja í máli þessu.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Varnaraðili, M, skal vera sýkn af öllum kröfum sóknaraðilja, K.

Málskostnaður falli niður.
